

Ban het OR-budget

Van OR-budget naar begroting

Inleiding

In tijden van krapte, wordt ook aan de OR gevraagd om spaarzaam te zijn met te maken kosten; op zichzelf een logische vraag. Aan de andere kant legt de bestuurder soms ook in goede tijden (flinke) financiële beperkingen aan de OR op. In deze whitepaper gaan we verder in op de kosten van de OR en het gebruik van een OR-budget.

De kosten van de OR

Elk team, elke afdeling, divisie of organisatie die werkzaamheden verricht, heeft in meer of mindere mate kosten¹. Dus ook een OR. Voorbeelden hiervan zijn kopieerkosten, kosten voor vakliteratuur, verblijfs- en overnachtingskosten, scholingskosten, reiskosten, kosten voor het inschakelen van deskundigen en kosten voor het voeren van juridische procedures. Ook de arbeidskosten voor het (OR-)werk, zoals het salaris van OR-leden, vallen hieronder. Een ondernemer² die in zijn organisatie te maken heeft met een OR, moet rekening houden met een kostenpost voor het in standhouden van deze OR. Het gaat dan om kosten voor de genoemde faciliteiten, maar ook om kosten voor het vervangen van OR-leden in het normale werk. Zo zal iemand die wordt uitgeroosterd van een ploeg moeten worden vervangen.

Kortom: in de begroting van een organisatie moet rekening worden gehouden met de kosten verbonden aan de OR. De vraag is echter: hoe groot mag en kan deze kostenpost zijn? En hoe moet een OR of bestuurder hiermee omgaan?

Het juridisch kader

De WOR geeft aan dat de OR gefaciliteerd te worden. Dit kost de organisatie geld. De WOR geeft daarvoor verschillende kaders, zoals:

OR-vergaderingen en overlegvergaderingen

De ondernemer moet OR-leden in staat stellen om OR-vergaderingen onder normale werktijd te houden (artikel 17 lid 2 WOR). OR-leden behouden gedurende deze vergadertijd aanspraak op loon (artikel 17 lid 3 WOR). Het aantal uren dat hiervoor mag worden gebruikt, staat niet expliciet in de WOR vermeld. Dit kan dus per organisatie en OR verschillen. Het spreekt vanzelf dat de OR hiervan verantwoord gebruik moet maken. Hoewel niet naar dit criterium verwezen wordt, zou je hiervoor ook kunnen aansluiten bij: "...redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de vervulling van de taak..." (artikel 17 lid 1 WOR). Het voorgaande is ook van toepassing op overlegvergaderingen (artikel 23a lid 6 WOR).

Tijd voor OR-werkzaamheden

Met alleen vergaderen, is de OR er natuurlijk nog niet. De OR-leden moeten zich voorbereiden. Ook hiervoor bevat de WOR een voorziening. Artikel 18 lid 1 WOR bepaalt dat de ondernemer

¹ Voor deze publicatie gaan we even voorbij aan het verschil tussen kosten en daadwerkelijke uitgaven.

² De juridische verplichtingen liggen bij de ondernemer en de bestuurder is hiervan de spreekbuis. Daarom wordt in de rest van de blog over ondernemer gesproken.

OR-leden (en leden van de commissies) hiervoor tijd kunnen krijgen. Het gaat daarbij om onderling beraad, overleg met andere medewerkers en kennis kunnen nemen van de arbeidsomstandigheden in de organisatie. Het aantal uren hiervoor moet in overleg met de ondernemer worden vastgesteld. In de WOR staat dat dit ten minste 60 uren per jaar moet zijn (artikel 18 lid 3 WOR). Dit zijn dus extra uren, boven op de uren waarin overlegvergaderingen plaatsvinden. Ook voor deze uren behouden de OR-leden hun aanspraak op loon (artikel 18 lid 1 WOR).

Voorzieningen

De ondernemer is verplicht om de OR (en de commissies) het gebruik toe te staan van voorzieningen binnen de organisatie. De OR (en/of de commissies) moet dit wel redelijkerwijs nodig hebben om zijn taak te kunnen verrichten (artikel 17 lid 1 WOR). Het gaat dan om voorzieningen zoals vergaderzalen, kopieerapparaten en computers (artikel 17 lid 1 WOR). Het gaat alleen om voorzieningen waarover de ondernemer kan beschikken. Als de OR een voorziening nodig heeft die niet in de organisatie aanwezig is, en de voorziening is wel noodzakelijk voor het vervullen van de taak, dan moet de OR terugvallen op artikel 22 WOR (zie hieronder).

Redelijke kosten voor de OR

In de basis zijn alle kosten die de OR (of een commissie) maakt voor de ondernemer, mits de kosten noodzakelijk zijn voor de vervulling van de taak van de OR (of de commissie). Dit staat beschreven in artikel 22 lid 1 WOR.

Zo kan de OR (externe) deskundigen raadplegen. Hij kan een deskundige vragen om zijn vergadering bij te wonen met het oog op de behandeling van een bepaald onderwerp, of een deskundige vragen om schriftelijk advies (artikel 16 WOR). De OR kan ook vragen of een deskundige de overlegvergadering wil bijwonen (artikel 23a lid 6 WOR). Ook de kosten van deskundigen die worden uitgenodigd voor de overlegvergadering (artikel 23a lid 6 WOR) of de (externe) adviseur die de OR nodig heeft voor de behandeling van een onderwerp (artikel 16 WOR), komen voor rekening van de ondernemer (artikel 22 lid 2 WOR). Datzelfde geldt voor de kosten van het voeren van rechtsgedingen (artikel 22 lid 2 WOR). In deze gevallen is het wel van belang dat de ondernemer hiervan vooraf op de hoogte wordt gesteld (artikel 22 lid 2 en artikel 23a lid 6 WOR). Vooraf op de hoogte stellen, betekent echter niet dat de ondernemer ook toestemming moet geven. Evenmin maakt het ook niet uit of de OR uiteindelijk wel of geen gelijk krijgt bij de rechter.

Scholingstijd en -kosten

Het is logisch dat OR-leden zich willen (en moeten) professionaliseren. Dit betekent scholing en vorming en dat kost tijd en geld. Dit komt in artikel 18 en artikel 22 lid 3 WOR aan de orde.

Artikel 18 lid 2 en lid 3 WOR bepalen dat de ondernemer en de OR samen afspraken maken over het aantal dagen waarover een OR-lid, met behoud van loon, scholing en vorming kan vormen. Dat is voor OR-leden minimaal 5 dagen en voor commissieleden (aanvullend) minimaal 3 dagen. Dit gaat dus over het aantal dagen dat de betreffende leden vrijgesteld zijn met behoud van loon.

De kosten voor scholing komen in artikel 22 lid 3 WOR aan de orde. Dit artikel bepaalt dat deze kosten voor rekening van de ondernemer komen, uiteraard binnen alle redelijkheid.

Redelijke kosten

Laten we vooropstellen dat het logisch is dat een OR kosten maakt. Niet alleen voor de dagdagelijkse zaken. Er is ook een investering in tijd en geld nodig om de kwaliteit van OR-leden te borgen. De WOR bepaalt met bovenstaande regels niet voor niets dat de ondernemer de kosten voor de OR moet betalen. Ook is het duidelijk dat deze kosten wel redelijk en noodzakelijk moeten zijn voor de vervulling van de taak van de OR (artikel 22 lid 1 WOR). Maar wat is redelijk?

Voor de OR geldt, dat als hij met succes een beroep wil doen op een bepaalde voorziening zoals bedoeld in artikel 17 lid 1 WOR, het aan twee voorwaarden moet voldoen (Hoge Raad, juni 1986):

1. de ondernemer moet over de betreffende voorziening kunnen beschikken en;
2. de OR moet die voorziening voor de uitoefening van zijn taak redelijkerwijs nodig hebben.

Dit volgt uit artikel 17 lid 1 WOR. Voor andere kosten (kosten voor deskundigen, rechtsgedingen etc.) geldt ook dat deze redelijkerwijs nodig moeten zijn om de taak van de OR te vervullen.

Uit de rechtspraak blijkt dat in ieder geval de volgende zaken in aanmerking worden genomen bij de beoordeling van deze redelijkheid:

1. De hoogte van de kosten die de OR maakt.
2. Het belang en de aard van de kwestie waarvoor de OR een deskundige inschakelt.
3. De financiële draagkracht van de ondernemer.

De ondernemer vindt de kosten te hoog

De OR heeft dus geen carte blanche bij het maken van de kosten. Aan de andere kant kan de ondernemer niet zomaar de OR het recht op het maken van kosten, ontzeggen. Dit gaat in overleg. Mocht de ondernemer het niet eens zijn met de kosten van de OR, geldt de algemene geschillenregeling uit de WOR. De OR of de ondernemer kan de kantonrechter om een oordeel vragen. Eventueel kan hij zich hiervoor ook tot de Bedrijfscommissie wenden.

Hierboven werd al vermeld dat de OR bepaalde kosten (inschakelen externe deskundige en kosten voor een rechtsgeding) vooraf moet melden bij de ondernemer (artikel 22 lid 2 WOR). Hierdoor wordt de ondernemer beschermd tegen buitensporige en/of onverwachte kosten. Dit betekent overigens niet dat de ondernemer vooraf toestemming moet geven. Een melding is al voldoende.

Voor andere kosten geldt deze meldplicht niet, maar de OR doet er wel verstandig aan om toch een melding te maken, al is het maar ter voorkoming van geschillen. Als de ondernemer het met de hoogte van de gemelde kosten niet eens is, dan wordt, om geschillen te voorkomen, de ondernemer geadviseerd onmiddellijk, expliciet en goed gemotiveerd bezwaar te maken bij de OR. Als er onduidelijkheid over de kosten blijft bestaan, dan is dat voor het risico van de ondernemer.

Het staat de OR in principe vrij om deskundigen in te schakelen. De OR moet daartoe zelf afwegen of dit noodzakelijk is en welke deskundige hiervoor het meest geschikt is. De ondernemer hoeft enkel op de hoogte te worden gebracht van de kosten en hoeft niet in staat te worden gesteld om te beoordelen of de deskundige voldoende deskundig is de OR van bijstand te voorzien; dat is aan de OR. Het verbinden van voorwaarden aan de kostenvergoeding is ook niet toegestaan. De rechter is in principe de enige die mag toetsen of de kosten inderdaad noodzakelijk zijn. Uiteraard is het wel professioneel hierover het gesprek aan te gaan.

Scholingskosten

Om zowel de ondernemer als de OR meer handvatten te geven om het gesprek over de kosten aan te gaan, heeft de SER, op grond van de WOR, de bevoegdheid richtbedragen vast te stellen voor de kosten van scholing en vorming van voldoende kwaliteit³. Dit wordt gedaan door de SER-commissie Bevordering Medezeggenschap (CBM). Dit richtbedrag geeft een indicatie van wat onder normale omstandigheden redelijke kosten per dagdeel zijn voor voldoende kwalitatieve scholing en vorming. Het is dus geen wettelijke norm, maar een richtlijn, bedoeld om houvast te geven aan ondernemer en OR in hun overleg over te volgen scholing en vorming en de daaruit voortvloeiende kosten. Dit richtbedrag gaat niet over de (aanvullende) kosten voor de accommodatie voor (maatwerk)cursussen.

Zo wordt het overleg vereenvoudigd. Het richtbedrag is indicatief en laat onverlet dat evengoed ook andere tarieven 'redelijk' kunnen zijn. Dit hangt af van de inhoud, kwaliteit en het specifieke onderwerp van de scholing.

³ <https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/overige-publicaties/2019/richtbedragen-2020.pdf>

Mocht de ondernemer niet willen dat de OR aan scholing doet, kan de OR de ondernemer, via de kantonrechter, dwingen om de dagen voor scholing vrij te maken (artikel 18 lid 4 WOR) en de kosten te vergoeden.

OR-budget

Hierboven zijn de belangrijkste regels en aandachtspunten rond de kosten beschreven. De ondernemer en de OR kunnen afspraken maken over een bedrag dat de OR naar eigen inzicht kan besteden (artikel 22 lid 4 WOR). Dit wordt ook wel een OR-budget genoemd. Een budget mag echter niet eenzijdig door de ondernemer worden vastgesteld. Hij moet hierover met de OR een overeenstemming bereiken.

Een budget heeft als voordeel dat de OR zelfstandig over zijn eigen uitgaven kan en mag beslissen. Een budget is feitelijk een werkafpraak tussen de OR en de ondernemer met als belangrijkste kenmerken:

- > Een financiële vertaling (kosten/opbrengsten);
- > van een afgesproken plan (resultaat/middelen);
- > gebaseerd op een vastgesteld beleid (strategisch/operationeel);
- > met een taakstellend karakter (standaarden/normen);
- > voor een bepaalde periode (veelal één jaar).

Voor een OR is het werken met budgetten echter niet zonder risico's. In de praktijk zien we vaak dat (hoe onlogisch dit wellicht ook is) als budgetten niet helemaal worden gebruikt, het budget voor het volgende jaar naar beneden wordt bijgesteld. Een budget is daarmee dan niet altijd een reële voorspelling van de kosten, maar een politiek instrument. Een ander probleem zit in mogelijke overschrijdingen. Als de OR met de ondernemer een budget heeft afgestemd, komen extra kosten alleen voor rekening van de ondernemer als hij toestemt. Dat kan problemen geven als er plotseling een uitzonderlijk jaar is waarbij de OR bijvoorbeeld veel scholing nodig heeft of externe adviseurs wil inschakelen. Want: hoe vaak is vooraf in te schatten dat er een grote reorganisatie of overname aankomt?

Daarnaast speelt dat, op grond van artikel 22 lid 4 WOR er wel een budget afgesproken mag worden, maar dat dit geen verband mag houden met kosten die voortvloeien uit artikel 17 en artikel 18 lid 1 WOR. Oftewel, alle voorzieningen en vrijstelde uren vallen buiten een eventueel budget. Dat maakt dat er alsnog discussie kan ontstaan over die gevallen.

Waar gaat het budget dan wel over? Dat ligt aan de afspraken die de OR en de ondernemer daarover maken. In principe kan een budget zich uitstrekken tot de opleidingskosten en -uren alsmede de kosten voor het inschakelen van externe deskundigen en het voeren van

rechtsgedingen. Als we dan in ogenschouw nemen dat voor opleidingen al standaarden zijn voor het aantal dagen en de kosten, dan blijft eigenlijk alleen nog een budget voor externe adviseurs, het voeren van rechtsgedingen en de voorzieningen waarover de ondernemer niet zelf over beschikt, over. En met name die eerste twee zaken zijn nu juist elementen die lastig op voorhand te voorspellen zijn.

En in die gevallen is het werken met een budget voor de OR mogelijk zelfs nadelig.

Van budget naar begroting

Wat werkt dan wel? Een ondernemer heeft voordeel bij een inzicht in de kosten die een OR maakt. Een onderdeel van het werk van een OR is immers ook te kijken naar de strategie en de begroting van de organisatie. Wat is dan logischer dan dat ook de kosten van de OR hierin worden meegenomen?

Een begroting is echter iets anders dan een budget. Dat een OR een inschatting geeft van de kosten die hij het komende jaar gaat maken, lijkt alleen maar professioneel. Die inschatting kan goed plaatsvinden op basis van de ervaringen uit het verleden als daarbij de standaarden in ogenschouw worden genomen. Dat het bedrag dat hieruit komt de ondernemer meestal verbaasd, is eigenlijk alleen maar toe te juichen. Een normaal begrotingsproces binnen organisaties heeft een hoog politiek karakter. Begrotingen worden opgesteld en toegerekend naar een vooraf bepaald resultaat. Een OR-begroting is echter meestal een reële weergave van de te verwachte kosten.

In onze praktijk blijkt dat de OR en ondernemer het meest prettig samenwerken als er geen budget aanwezig is. Het werken met een begroting is alleen maar professioneel. Op basis van argumenten en verantwoordelijk gedrag wordt dan gedaan wat de OR nodig heeft. Daar waar wel een budget is afgesproken, is vaak gedonder. Vooral als er speciale, niet voorziene omstandigheden voordoen en de kosten het budget overschrijden. Veel belangrijke vergadertijd gaat dan op aan zeuren en onderhandelen; zonde van zowel tijd als geld.

Rob Latten
Organisatieadviseur
DeVerandermotOR

Steven Jellinghaus
Advocaat
Pallas advocaten

Bijlage

Voorbeeld begrotingscomponenten OR

Interne kosten

- Geschatte uren OR-leden per jaar
- Maximale uren OR-leden scholing en vorming

Voorzieningen

- Huur vergaderruimten
- Kantoormateriaal
- Abonnementen/ vakliteratuur
- Laptops/ telefoon

Scholing en vorming

- Maatwerktraining gehele OR (3 daagse, 8 dagdelen x dagdeeltarief maatwerk CBM)
- Individuele training of coaching OR (2 daagse, 5 dagdelen x dagdeeltarief Open inschrijving CBM x aantal OR-leden)
- Commissietraining (2 daagse, 5 dagdelen x dagdeeltarief maatwerk CBM x aantal commissies)
- Overnachtingslocatie en vergaderarrangement

Extern advies

- Externe adviseurs (gemiddelde van de afgelopen 5 jaren plus 5%)
- Ambtelijk secretaris